

УДК 351.743

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.1.23>

ГОЛУБ М.В.

ДЕЯКІ НАПРЯМИ РОБОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ ВИПАДКАМ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Наголошено на високій латентності правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. Зокрема, спроби приховати ці факти членами сім'ї, серйозні наслідки несвочасного реагування з боку відповідних структур – все це зобов'язує підрозділи Національної поліції оперативно та професійно вживати заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству. З'ясовано, що у випадках, коли домашнє насильство має місце стосовно дитини, близькі родичі дитини, її законні представники, а також орган опіки та піклування мають можливість звернутись до служби у справах дітей, до суду або органів поліції. Зроблено висновок, що для вдосконалення роботи Національної поліції у справі запобігання та протидії домашньому насильству, необхідно: на підставі набутого досвіду роботи поліцейських мобільних груп підготувати та надати до Департаменту Національної поліції пропозиції щодо удосконалення діючого законодавства з метою унеможливлення уникнення кривдниками відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, а також забезпечення можливості Національній поліції повною мірою застосовувати заходи, які спрямовані на попередження таких випадків; забезпечити дієву взаємодію створених Міністерством соціальної політики України мобільних бригад соціально-психологічної допомоги зі створеними Національною поліцією мобільними групами реагування, в тому числі: сумісні виїзди на повідомлення, обмін інформацією, проведення спільних координаційних нарад, організація занять з початкової підготовки та підвищення кваліфікації членів вказаних груп; з метою організації спільної роботи всіх сил та засобів, задіяних у справі запобігання та протидії домашньому насильству, розглянути питання та надати пропозиції до керівництва Харківської обласної державної адміністрації, мерії міста щодо створення Єдиного координаційного центру з запобігання та протидії домашньому насильству, а у складі Управління превентивної діяльності Головного Управління Національної поліції створити відділ, який би аналізував стан справ щодо вчинення правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, а також здійснював управління та координацію роботи мобільних груп реагування.

Ключові слова: національна поліція, домашнє насильство, протидія, заходи попередження.

High latency of domestic violence offenses, attempts to conceal these facts by family members, serious consequences of untimely response by appropriate structures are emphasized – all these oblige National Police units to take measures to prevent and counter domestic violence in a timely and professional manner. It has been found that where domestic violence occurs against a child, then the child's close relatives, their legal representatives, and the guardianship and guardianship authority have the opportunity to go to child services, the court or the police. It is concluded that in order to improve the work of the National Police in preventing and combating domestic violence, it is necessary to: on the basis of the acquired experience of working of police mobile groups, prepare and submit to the Department of the National Police proposals for improvement of the current legislation in order to prevent the avoidance of wrongdoing, domestic violence, as well as enabling the National Police to take full action to prevent such cases; to ensure effective interaction of mobile teams of social and psychological assistance created by

the Ministry of Social Policy of Ukraine with mobile response teams established by the National Police, including: joint outlets for communication, exchange of information, holding joint coordination meetings, organizing training sessions for initial training and professional development of members of these groups ; to organize joint work of all forces and means involved in preventing and combating domestic violence, to consider issues and submit proposals to the leadership of Kharkiv regional state administration, the city mayor's office for the establishment of a single coordination center for prevention and combating domestic violence, and within the Preventive Office to set up a department to analyze the status of domestic violence offenses, as well as also managed and coordinated the work of mobile response teams.

Key words: *national police, domestic violence, counteraction, preventive measures.*

Вступ. Останнім часом питання щодо запобігання та протидії домашньому насильству доволі часто піднімаються в контексті діяльності європейських правозахисних та громадських організацій, правоохоронних структур, наукових установ. Актуальність цього питання, активізація діяльності державних та громадських інститутів зумовлена передусім тим, що насильство є однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав людини, а домашнє насильство – це найпоширеніше і найбільш складне для протидії явище.

Якщо проаналізувати статистику випадків домашнього насильства, то за даними ООН (Всесвітньої організації охорони здоров'я), в середньому протягом року кожна шоста жінка зазнає насильства в сім'ї [1].

Федеріка Могеріні у своєму виступі з нагоди Міжнародного дня боротьби за ліквідацію насильства щодо жінок акцентувала увагу на тому, що кожна третя жінка у Європі стикалася з проявами фізичного або сексуального насильства [2].

Жінки у всьому світі потерпають від домашнього насильства більше, ніж від пограбувань та в автомобільних катастрофах, разом узятих [3].

Що стосується ситуації в Україні, то, за інформацією Національної поліції, у 2017 році надійшло майже 111 тисяч звернень із повідомленнями про вчинені злочини та інші події, пов'язані із домашнім насильством, 1 391 з них надійшло від дітей. За результатами розгляду зазначених звернень було складено 80,8 тисяч протоколів про адміністративні правопорушення (ст.172-2 КУпАП). У 2018 році кількість звернень із повідомленнями про домашнє насильство перевищила 115 тисяч, з них 1418 – від дітей. Всього за 2018 рік поліцією було складено 99,5 тисяч протоколів за ст.173-2 КУпАП [1].

Постановка завдання. Метою статті є дослідження деяких напрямів роботи національної поліції з попередження та протидії випадкам домашнього насильства.

Результати дослідження. Керівництво Департаменту патрульної поліції інформує, що за 9 місяців 2019 року в наслідок домашнього насильства загинули 777 осіб, протягом року до органів Національної поліції надійшло 115 тисяч звернень про випадки домашнього насильства. За цими зверненнями було складено понад 90 тисяч протоколів, винесено майже 9 тисяч заборонних приписів, які фактично є терміновою невідкладною дією щодо припинення домашнього насильства. На теперішній час Національною поліцією взято на облік понад 67 тисяч кривдників, в ЄРДР зареєстровано майже 1 600 кримінальних проваджень щодо випадків домашнього насильства. Також поліція повідомляє, що в Україні від фізичного домашнього насильства страждає більш як 1,8 мільйона жінок [4].

У випадках, коли домашнє насильство має місце стосовно дитини, близькі родичі дитини, її законні представники, а також орган опіки та піклування мають можливість звернутись до служби у справах дітей, до суду або органів поліції.

На кінець 2019 року, згідно з проектом Міністерства соціальної політики України, у 12 областях (у тому числі – в Харківській) створено 46 мобільних бригад соціально-психологічної допомоги, основною метою діяльності яких є виявлення та надання екстреної та планової допомоги особам, постраждалим від домашнього насильства та насильства за ознакою статі. До складу мобільної бригади соціально-психологічної допомоги входять два соціальних працівника та психолог.

Усвідомлюючи важливість проблеми протидії домашньому насильству, в Україні активно проводяться заходи, спрямовані на створення законодавчої бази, яка з правового погляду забезпечить ефективну діяльність Національної поліції, а також інших правоохоронних структур в цьому напрямку.

Ст. 3 Конституції України гарантує людині, що її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, і що утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [5].

Правові аспекти проблеми домашнього насильства досліджували такі вчені, як О. Бандурка, О. Безпалова, А. Блага, О. Джужа, Л. Крижна, О. Костирь, Ю. Крупка, К. Левченко, О. Литвинов, Г. Мошак, М. Панов, Я. Сотак, О. Старков та інші. Ці науковці провели ґрунтовний аналіз чинників, які зумовлюють таке явище, як домашнє насильство, ними визначені найбільш важливі положення та заходи щодо запобігання та протидії домашньому насильству. Беззаперечним є те, що у протидії домашньому насильству принципову роль відіграє системний комплексний підхід, участь у здійсненні цієї роботи державних структур, в тому числі правоохоронних структур, органів місцевого самоврядування та громадських організацій.

Важливе місце у цьому процесі посідає Національна поліція України. У п.18 ст.23 Закону України «Про Національну поліцію» закріплено положення, яке дає повноваження поліцейським «вживати заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі» [6]. Також п. 4 Постанови Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 року №877 говорить про те, що «Національна поліція відповідно до покладених на неї завдань вживає заходів із запобігання та припинення насильства в сім'ї» [7].

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» відображає участь у вирішенні проблем домашнього насильства державних структур, підпорядкованих Міністерству внутрішніх справ України. Так, стаття 10 цього закону містить перелік повноважень Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а саме:

- виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них;
- прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України;
- інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;
- винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;
- взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством;
- здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;
- анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;
- взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [8].

Враховуючи достатньо високу латентність правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, спроби приховати ці факти членами сім'ї, серйозні наслідки несвоєчасного реагування з боку відповідних структур – все це зобов'язує підрозділи Національної поліції оперативно та професійно вживати заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству.

Усвідомлюючи важливість проблеми, аналізуючи стан скоєння правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, вплив цього явища на стан правопорядку в державі, керівництво Національної поліції, згідно з Наказом від 30.08.2019 року №871, прийняло рішення про утворення 45 мобільних груп з реагування на факти вчинення домашнього насильства у 27 обласних центрах та містах України [9]. До складу зазначених груп увійшли співробітники служби превентивної діяльності, ювенальної превенції та патрульної поліції. Ці поліцейські пройшли відповідну підготовку і в змозі надати невідкладну психологічну, медичну та правову допомогу постраждалим від домашнього насильства. Робота мобільних груп поліції з безпосереднього реагування на випадки вчинення домашнього насильства розпочата з вересня 2019 року.

В місті Харкові зазначені групи реагування працюють у трьох районах міста, а саме: Індустріальному, Слобідському та Немишлянському. З початку функціонування поліцейських мобільних груп здійснено 676 виїздів на повідомлення про факти вчинення домашнього насильства, складено 219 протоколів про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 173-2 КУпАП, кривдникам винесено 146 термінових заборонних приписів, поставлено на профілактичний облік 181 кривдника, з якими було проведено 348 профілактичних бесід [10].

Сподіваємось, що набутий досвід функціонування в рамках цього пілотного проекту поліцейських мобільних груп буде використаний і в подальшому з метою розширення сфери діяльності цих груп та підвищення ефективності їх роботи.

Висновки. Враховуючи вищевикладене, вважаємо за доцільне висловити деякі пропозиції щодо вдосконалення роботи Національної поліції у справі запобігання та протидії домашньому насильству, а саме:

– на підставі набутого досвіду роботи поліцейських мобільних груп підготувати та надати до Департаменту Національної поліції пропозиції щодо удосконалення діючого законодавства з метою унеможливлення уникнення кривдниками відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, а також забезпечення можливості Національній поліції в повній мірі застосовувати заходи, які спрямовані на попередження таких випадків;

– забезпечити дієву взаємодію створених Міністерством соціальної політики України мобільних бригад соціально-психологічної допомоги зі створеними Національною поліцією мобільними групами реагування, в тому числі: сумісні виїзди на повідомлення, обмін інформацією, проведення спільних координаційних нарад, організація занять з початкової підготовки та підвищення кваліфікації членів вказаних груп;

– з метою організації спільної роботи всіх сил та засобів, задіяних у справі запобігання та протидії домашньому насильству, розглянути питання та надати пропозиції до керівництва Харківської обласної державної адміністрації, мерії міста щодо створення Єдиного координаційного центру з запобігання та протидії домашньому насильству, а у складі Управління превентивної діяльності Головного Управління Національної поліції створити відділ, який би аналізував стан справ щодо вчинення правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, а також здійснював управління та координацію роботи мобільних груп реагування;

– поширити діяльність мобільних груп реагування не тільки на всі райони міста Харкова, а й на міста обласного підпорядкування Харківської області.

Список використаних джерел:

1. За домашнє насильство – за грати: як в Україні та світі борються зі злочинами у родині URL: https://zik.ua/news/2019/11/22/za_domashnie_nasylstvo_za_hratty_yak_v_ukraini_ta_sviti_boriatsia_zi_znushchanniam_u_rodyni_946146.

2. Укрінформ. Мультимедійна платформа інакомовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2823588-kozna-treta-zinka-u-evropi-stikalasa-z-nasilstvom-mogerini.html>.

3. Колесник Л.А. 25 листопада – Міжнародний день боротьби за ліквідацію насильства по відношенню до жінок. Л.А. Колесник, С.М. Павлюк Новоград-Волинський медичний коледж : [офіц. сайт]. – 25.11.2015. URL: <http://nvmk.org.ua/579-25-listopada-mizhnarodniy-den-borotbi-zalikvidaciyu-nasilstva-po-vidnoshennyu-do-zhinok.html>.

4. Укрінформ. Мультимедійна платформа інакомовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2826822-policia-otrimala-protagom-roku-ponad-115-tisac-zaav-pro-domasne-nasilstvo.html>.

5. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр/print>.

6. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/laws/show/580-19>.

7. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 року №877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/laws/show/877-2015-п>.

8. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/laws/show/2229-19>.

9. Про організацію своєчасного реагування на факти вчинення домашнього насильства: наказ Національної поліції України від 30.08.2019 № 871.

10. Інформація про роботу мобільних груп з реагування на факти вчинення домашнього насильства за 2019 рік Управління превентивної діяльності ГУ НП в Харківській області. Звіт за результатами роботи мобільних груп до Департаменту Національної поліції України.